

Streszczenie popularnonaukowe

Wysoki Przedstawiciel jako polityczny przedsiębiorca. Dynamika procesu decyzyjnego w unijnej polityce zagranicznej po 2009 r.

Wyniki Eurobarometru, badania opinii publicznej, pokazują od wielu dekad wyraźny trend: obywatele Unii Europejskiej chcą większej integracji na polu polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony – w badaniach opublikowanych w czerwcu 2018 r. taką opinię wyraziło 75% respondentów w odniesieniu do polityki obrony oraz 66% respondentów w odniesieniu do polityki zagranicznej. Co więcej, rosnące wyzwania globalne takie jak terroryzm międzynarodowy, agresywna polityka Rosji, wojna w Syrii i na Ukrainie czy podważanie fundamentów relacji transatlantycznych przez Donalda Trumpa sprawiają, że żaden z krajów unijnych nie jest w stanie skutecznie stawiać im czoła działając w pojedynkę. Żeby móc aktywnie oddziaływać na arenę międzynarodową, państwa Unii Europejskiej muszą reprezentować wspólne stanowisko.

Jednakże rzeczywistość polityczna sprawia, że osiągnięcie wspólnego stanowiska w zakresie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa nie jest łatwe. Prawo podejmowania decyzji pozostaje w rękach państw członkowskich, które są powściągliwe w zakresie przekazywania swoich kompetencji w tych obszarach na poziom unijny. Jednocześnie, dostrzegając konieczność zmian, politycy poprzez kolejne traktaty, a przede wszystkim Traktat z Lizbony, doprowadzili do znaczącej instytucjonalizacji polityki zagranicznej i bezpieczeństwa tworząc międzyinstytucjonalną pozycję Wysokiego Przedstawiciela do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa (WP) oraz podległą mu Europejską Służbę Działań Zewnętrznych. Aktorów zaangażowanych w kształtowanie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa jest zatem wielu, a ich relacje nie zostały podjęte systematycznym badaniem, mimo iż stanowią one klucz do zrozumienia sposobów działania Unii Europejskiej i jej skuteczności na arenie międzynarodowej.

Niniejszy projekt ma na celu analizę dynamiki i współzależności zachodzących między instytucjami unijnymi a państwami członkowskimi podczas procesów decyzyjnych oraz podczas realizacji polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Szczególna uwaga poświęcona jest pozycji WP, która została powołana właśnie po to, aby zapewnić lepszą koordynację polityki zagranicznej i bezpieczeństwa i usprawnić proces wypracowywania wspólnych stanowisk. Z uwagi na swoje międzyinstytucjonalne umocowanie, stanowisko to ma z jednej strony dużą możliwość oddziaływania na ten obszar polityki, z drugiej zaś strony nie zostało ono wyposażone w kompetencje decyzyjne, które pozostają w gestii państw członkowskich. Chcąc przyjrzeć się bliżej strategiom oddziaływania WP na państwa członkowskie i procesowi uzyskiwania przez ten urząd większej swobody działania w relacji z faktycznymi decydentami, projekt sięga po kategorię *politycznego przedsiębiorcy (policy entrepreneur)*. Kontrastując tę kategorię z podejściem *mocodawca – agent (principal-agent)*, projekt bada, na ile WP działając jako *polityczny przedsiębiorca* jest w stanie przyczynić się do lepszej koordynacji procesów decyzyjnych i przez to do podniesienia skuteczności działania Unii Europejskiej na arenie międzynarodowej. Studia przypadku analizowane w projekcie będą dotyczyć działalności Federici Mogherini, która pełnił urząd WP od listopada 2014 r., a wygenerowane na ich podstawie hipotezy zostaną przetestowane na wybranym podczas trwania projektu studium przypadku odnoszącym się do następcy Mogherini, który rozpocznie swoją kadencję w październiku 2019 r.

Wyniki projektu przyczynią się do lepszego zrozumienia procesu decyzyjnego w zakresie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa i roli zaangażowanych w niego aktorów – państw członkowskich i instytucji unijnych – co w obliczu rosnącej nieprzewidywalności środowiska międzynarodowego jest kluczowe dla zapewnienia bezpieczeństwa Unii i jej obywateli.